

SKOLEREFORMEN OG TRIVSEL

Oplæg på workshop 19. august 2014

Forskning i skole i forandring

Karen Wistoft

Professor, institut for Læring, Grønlands Universitet

Lektor, Institut for Uddannelse og pædagogik (DPU) Aarhus Universitet

De nationale mål i reformen

1. Folkeskolen skal udfordre alle elever, så de bliver så dygtige, de kan.
2. Folkeskolen skal mindske betydningen af social baggrund i forhold til faglige resultater.
3. Tilliden til og **trivslen** i folkeskolen skal styrkes blandt andet gennem respekt for professionel viden og praksis.

Undervisningsmiljøet og trivslen

- Skolelederne, lærerne og pædagogerne skal arbejde med at udvikle undervisningsmiljøet og trivslen på skolen blandt andet ved at gennemføre aktiviteter, som udvikler elevernes **sociale og faglige kompetencer**
- Centralt element i kommunernes og skolernes arbejde med at udvikle kvaliteten, at de **følger børnenes trivsel** på de enkelte skoler
- Skolerne skal have **rådgivning** om arbejdet med undervisningsmiljø og trivsel "så de kan mindske den undervisningsforstyrrende uro og understøtte elevernes sociale og faglige udvikling"

Obligatorisk at følge trivsel

- Fra skoleåret 2015/16 skal alle skoler hvert år gennemføre en obligatorisk trivselsmåling
- I efteråret 2014 gennemføres en landsdækkende spørgeskemaundersøgelse om elevtrivsel:
 - Undervisningsministeriet har nedsat en ekspertgruppe, der skal udvikle en række obligatoriske spørgsmål til eleverne, som kommunerne får pligt til at indberette svarene på.
- Endvidere er der som opfølgning på folkeskoleaftalen nedsat en ekspertgruppe om ro og klasseledelse, som skal give anbefalinger om styrket klasseledelse til kommuner, skoleledelse, lærere, forældre m.fl. ekspertgruppens færdiggør sit arbejde maj 2014.

Så...

- Nationalt mål om at elevernes trivsel skal øges
- Trivsel bliver målt årligt og offentliggjort blandt andet i Undervisningsministeriets statusrapport
- Der udvikles særlige indikatorer til brug for denne måling
- Der indsamles eksemplariske undervisningsforløb, som skal kunne bruges til rådgivning om trivsel.

Fx Madkundskab - fem hovedingredienser

1. Smag
2. Elevernes deltagelse
3. Plads til eksperimenter
4. Udeskole
5. Den åbne skole

Nej tak til disse tre ingredienser

1. Smagsdommeri
2. Nudging
3. Det kræsne barn i en fastlåst position

Men hvad er trivsel?

- Trivsel er et udtryk for et velbefindende, der giver følelsen af overskud, gåpåmod, handlekraft og glæde ved at være sammen med andre
- Begrebet anvendes hyppigt i vurderinger af børns udvikling, af deres sociale tilstand eller i forbindelse med et barns bedring efter omsorgssvigt, tab eller sygdom
- Trivsel er oprindeligt et generelt og holistisk **sundhedsbegreb**, der både udtrykker et menneskets subjektive oplevelse af egen situation og omgivelsernes vurdering

19. august 2014

Trivselsbegrebet i børneforskningen

I nyere børneforskning er trivselsbegrebet anvendt som en karakteristik af et barns *egen* vurdering af

- a) sine sociale tilhørsforhold herunder sit forhold til kammeraterne og sit netværk (også digitale)
- b) om det har nogle at betro sig til (fortrolighed)
- c) om det er omgivet ansvarlige voksne, der giver omsorg, holder aftaler og har tiltro til barnet
- d) går på en skole, hvor det er godt at være

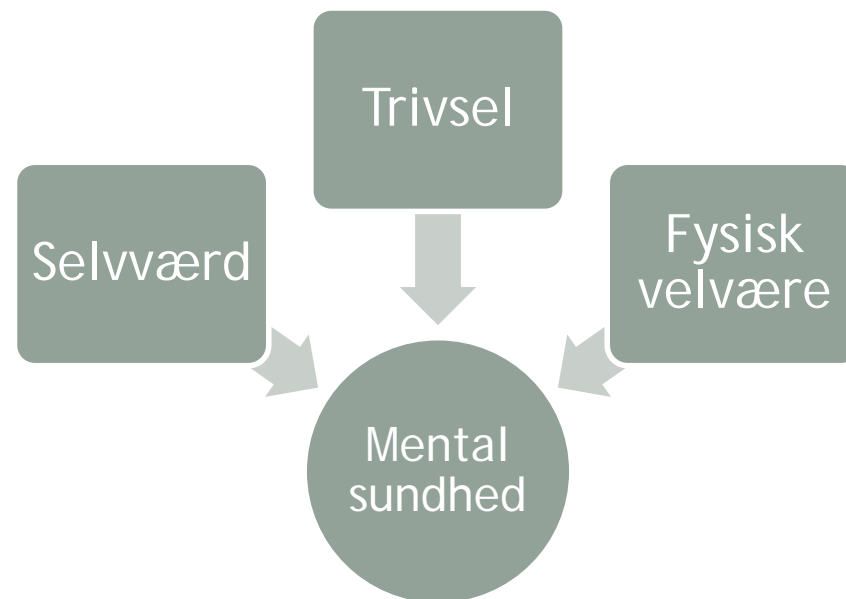
Barnets egen vurdering af disse elementer bruges som parameter i børneforskningen i forhold til at bestemme en større eller mindre grad af trivsel

Fire videnskabelige synsvinkler

- I. **Personlighedsorienteret**, hvor det vigtige er barnets almene og personlige udvikling
- II. **Kognitivt orienteret**, hvor der fokuseres på barnets opfattelse, forståelse og forventninger til omverdenen
- III. **Socialpsykologisk**, med vægt på barnets sociale samspil med omgivelserne, sociale kompetencer, relationer, aktive deltagelse, involvering mv.
- IV. **Sociologisk**, med vægt på trivselsfremmende vilkår det omgivende miljø: hjemme, skolen og fritids- eller klubaktiviteter, netværk (sociale medier)

Mental sundhed (Wistoft)

- Psykisk fænomen
 - Tanker, følelser, vilje
 - Selvværd
- Socialt fænomen
 - Kommunikation
 - Trivsel og social anerkendelse
- Biologisk fænomen
 - Krop
 - Fysisk velvære

Mental sundhed i skolen (Wistoft, 2012)

- At kunne se mening med tingene
- At have et positivt selvbillede
- At kunne indgå i relationer med andre, hvor man føler sig set og taget alvorligt
- At kunne bruge sine venner og føle sig brugbar
- At kunne tilpasse sig positivt til andre, til vanskeligheder og til én selv...

Mental usundhed

Magtesløshed: ingen forventninger om at kunne mestre livets betingelser og opfylde mål

Meningsløshed: ingen oplevelse af sammenhæng i hverdagen. Ingen sammenhæng mellem roller i nutid og roller fremtid

Normløshed: ingen overensstemmelse mellem normer i forskellige kontekster

Social fremmedgørelse: mangel på meningsfulde relationer og involvering i skolekonteksten

- Jenkins et al., 2008

Idealer og planer

- Især pigerne er påvirket af forældre forventninger om at være dygtige, ansvarsbevidste og målrettede
- Mange af dem former deres identitet i dette billede - de har et klart billede af, hvad det vil sige at klare sig godt
- De laver målrettede planer - ofte sammen med forældrene
- Hvis planen krakelerer, er der stor chance for, at de også selv krakelerer...
- For de lærer, at svaghed og problemer ikke er 'hipt' i voksensamfundet

Fællesskab

Rummeligt	Udstødende
Jeg-støttende	Afvisende
Inkluderende	Ekskluderende

Eksempel 1: Sociale relationer

- *Vigtigt med andre!*
- Forældrene ser hende aldrig. Hun har mange venner og går til fester hver weekend. Hun har altid sin mobil på sig. Selv når hun er sammen med sin bedste veninde, er hun i kontakt med sine andre venner og veninder over sms. Hun har 321 venner på Facebook - og tjekker, hvad der sker - online - flere gange i døgnet

Eksempel 2: Sociale relationer

- *Vigtigt at være sig selv!*
- Han tilbringer den største del af sin fritid hjemme. Han har en god ven tilbage fra 1. klasse, som han stadig ser, de går også til fodbold sammen. Klassekammeraterne ser han kun i skolen. Hans online-kontakter kommer mest fra det spilleforum, som han er en del af. Han bruger kun sin mobil til at lave aftaler med.

Pointer

- Lærerenes rolle og relations-kompetence er afgørende → stor betydning at eleverne føler sig 'set' og værdsat
- Læreren skal også selv ville 'ses' og dermed optræde tillidsskabende og troværdig
- Man kan ikke bare følge en generel manual, men man bliver som lærer nødt til at tilpasse aktiviteterne til den specifikke elevgruppe
- Eleverne skal have mentalt ejerskab i de gennemførte aktiviteter
- Udbyttet af trivselsarbejdet er afhængigt af med den tid og energi/engagement, man som lægger i det
- Skolelederens synlighed og interesse er afgørende for om mental sundhedsarbejdet får succes

KAREN WISTOFT

TRIVSEL OG SELVVÆRD

MENTAL SUNDHED
I SKOLEN

HANS REITZELS FORLAG

Gode råd til arbejdet med trivsel blandt børn og unge fra workshopdeltagerne

- Udform handleplaner, der kan hindre elevers skoletræthed. Brug pædagogerne som elevernes mentorer. Taler med eleverne om læring og trivsel i klassen/skolen. Pædagogerne udformer handleplaner med eleverne.
- Definer sammen med eleverne: hvad er trivsel i vores sammenhæng? Efterfølgende drøftes med eleverne, hvor og hvordan skolen kan sætte ind for at øger trivsel. Eleverne skal reflektere over begrebet trivsel. Arbejd med autentiske lærerprocesser og vær en autentisk lærer. Vær tydelig med, hvem du er og hvad du gør.

Gode råd til arbejdet med trivsel blandt børn og unge fra workshopdeltagerne

- Trivsel er sammensat fænomen og skal reflekteres fra mange sider: Hvordan skabes en trivselskultur; hvad udgøres trivsel af? Aktører i definitionsprocessen: elever, lærer, forældre.
- Skolen skal turde have proces, hvor trivsel defineres; have et fælles sprog; trivsel som grundlæggende fænomen i kulturen - ikke blot noget der trækkes op af hatten, når der er symptomer på mistrivsel. Væsentligt at udvikle elevernes handlemuligheder (erfaring med at handle), så de kan klare udfordringer i hverdagslivet.
- Uro i klassen kan være en sund reaktion på en umulig undervisning. Så uro kan være symptom på trivsel! Trivselsbegrebet skal kunne rumme denne synsvinkel. Trivsel skal desuden indeholde elevernes trivsel hjemme, i skolen, i fritiden ... se det hele barn. Børn skal inddrages og have ejerskab; undervisning skal give mening for børnene.